

**Zakres danych dotyczących
stanu i struktury ludności oraz ruchu naturalnego,
a także ich dostępność w świetle
Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1260/2013
w sprawie statystyk europejskich w dziedzinie demografii**

Baza Eurostat-u w zakresie statystyki demografii

Celem niniejszego opracowania jest ułatwienie Użytkownikom zrozumienia podstawowych zagadnień i mechanizmów gromadzenia danych dotyczących stanu i struktury ludności oraz ruchu naturalnego (urodzeń i zgonów), regulowanych rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1260/2013 w sprawie statystyk europejskich w dziedzinie demografii.

W dokumencie został omówiony ogólny kontekst powstania powyższego aktu prawnego ze wskazaniem potrzeb w harmonizacji pojęć i definicji z obszaru demografii. Dodatkowo omówiono zakres danych – obowiązkowych i dobrowolnych, wynikających z aktów wykonawczych do Rozporządzenia nr 1260/2013. Szczególną część poświęcono strukturze Bazy Eurostat-u oraz metainformacjom odnoszącym się do omawianego obszaru tematycznego.

Opracowanie zawiera następujące części:

- Wprowadzenie
- Zakres przedmiotowy i podmiotowy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1260/2013
- Wykaz tablic przekazywanych do Eurostatu
- Umiejscowienie danych demograficznych w strukturze bazy Eurostatu
- Metadane oraz jakość danych
- Gdzie jeszcze – w strukturze bazy Eurostatu – można znaleźć dane o populacji poszczególnych krajów

Wprowadzenie

Wobec coraz bardziej złożonych i palących wyzwań demograficznych, w obliczu których stanęły u progu XXI wieku kraje UE, pojawiła się potrzeba opracowania na szczeblu europejskim wspólnego prawodawstwa dotyczącego statystyki w dziedzinie demografii. Wysokiej jakości dane o stanie i strukturze ludności krajów członkowskich i ruchu naturalnym określono jako kluczowe dla podejmowania decyzji przez Komisję Europejską. W niemal każdej dziedzinie polityki – gospodarczej, społecznej czy ochrony środowiska – którą zajmuje się UE, formułowanie celów operacyjnych i ocena postępów wymaga istnienia wysokiej jakości statystyk demograficznych, np. w celu dokonywania miarodajnych porównań między państwami członkowskimi. Dane te mogą być wykorzystywane bądź bezpośrednio, bądź do tworzenia różnego rodzaju wskaźników (demograficznych i per capita).

Proces demokratyczny w Unii wymaga dysponowania dobrymi jakościowo rocznymi oszacowaniami liczby ludności. Każdego roku w ramach procesu podejmowania decyzji w Unii (na potrzeby głosowania większością kwalifikowaną w Radzie) wykorzystuje się zebrane i opublikowane w danym roku przez Eurostat (urząd statystyczny UE) dane dotyczące ogólnej liczby ludności poszczególnych państw członkowskich. Znaczenie liczby ludności jako podstawy ważenia głosów stało się jeszcze większe począwszy od 1 listopada 2014 r., kiedy to na podstawie art. 16, ust. 4 Traktatu o Unii Europejskiej większość kwalifikowaną zaczęto określać jako co najmniej 55% członków Rady, jednak nie mniej niż piętnastu z nich, reprezentujących państwa członkowskie, których łączna liczba ludności stanowi co najmniej 65% ludności Unii („podwójna większość”).

Długoterminowa ocena stabilności finansów publicznych państw członkowskich odbywa się m.in. na podstawie prognoz Eurostatu dotyczących liczby ludności; prognozy te z kolei wymagają aktualnych, dokładnych, rzetelnych i spójnych szeregów czasowych dotyczących liczby ludności, urodzeń i zgonów, a także opartych na solidnych podstawach założeniach dotyczących dalszej ewolucji dzietności, średniego dalszego trwania życia i przepływów migracyjnych.

Monitorowanie strategii UE w dziedzinie zrównoważonego rozwoju, zainaugurowanej przez Radę Europejską w Göteborgu w 2001 r. i odnowionej w 2006 r., podlega ocenie w postaci sprawozdania Eurostatu z monitorowania, w którym wykorzystuje się szeregi czasowe dotyczące odsetka osób w wieku emerytalnym, współczynników dzietności i średniego dalszego trwania życia w UE. Z kolei monitorowanie dokonanego w UE postępu w dążeniu do spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej podlega ocenie za pośrednictwem sprawozdania opierającego się m.in. na danych regionalnych Eurostatu w zakresie demografii.

Osiągnięcie opisanych celów wymaga zatem posiadania na poziomie UE aktualnych, dokładnych, pełnych, spójnych i porównywalnych danych, często na poziomie regionalnym i z wykorzystaniem różnego poziomu szczegółowości oraz z zachowaniem pożądaney jakości.

Taką gwarancję można było zapewnić jedynie poprzez europejskie prawodawstwo w zakresie statystyki demografii, które zharmonizowałoby gromadzone na zasadzie dobrowolności dane dotyczące stanu i struktury ludności oraz ruchu naturalnego poprzez ujednolicenie definicji i pojęć demograficznych oraz metod gromadzenia i opracowywania danych w tym zakresie.

W decyzji nr 1578/2007/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 grudnia 2007 r. w sprawie wspólnotowego programu statystycznego na lata 2008–2012 stwierdzono, że głównym celem statystyki demograficznej będzie dostarczanie kompletnego zestawu danych i analiz potrzebnych do oceny wpływu zmian demograficznych zachodzących w Europie.

Ponadto, przyjęto, że wraz z uchwalonymi wcześniej aktami – rozporządzeniem (WE) nr 862/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 11 lipca 2007 r. w sprawie statystyk Wspólnoty z zakresu migracji i ochrony międzynarodowej oraz uchylającym rozporządzenie Rady (EWG) nr 311/76 w sprawie zestawienia statystyk dotyczących pracowników cudzoziemców oraz rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 763/2008 z dnia 9 lipca 2008 r. w sprawie spisów powszechnych ludności i mieszkań – rozporządzenie w sprawie statystyk demograficznych stanie się ostatnim elementem harmonizacji w zakresie danych dotyczących ludności.

Prace nad ujednoczeniem metodologii bieżących badań demograficznych Eurostat rozpoczął w 2011 r. (wspólnie z przedstawicielami państw UE i EFTA¹). Najważniejszą kwestią było zdefiniowanie kategorii zamieszkania ludności, jaką należy się posługiwać, tj. kogo i w jaki sposób należy zaliczyć do mieszkańców danego kraju. Ponadto, w trakcie spotkań grup roboczych, wyraźnie określono przypadki, które nie podlegają ujęciu w poszczególnych zbiorach, omówiono zakres danych z ruchu naturalnego i kwestie możliwości ich gromadzenia w przekroju według kraju urodzenia (*country of birth*) i obywatelstwa (*country of citizenship*), a także zdefiniowano pojęcie roku referencyjnego (roku odniesienia). W konkluzji – w związku z wprowadzeniem w rozporządzeniu rozwiązań odmiennych niż stosowane przez niektóre kraje na własne potrzeby - przyjęto, że **wielkości publikowane przez Eurostat mogą różnić się od publikowanych przez poszczególne kraje.**

Efektom tych prac było uchwalenie w dniu 20 listopada 2013 r. **Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1260/2013 w sprawie statystyk europejskich w dziedzinie demografii** oraz – w rok później (4 marca) - **Rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 205/2014 określającego podziały i terminy przekazywania danych oraz zmiany danych.**

¹ Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu tworzą obecnie państwa: Szwajcaria, Liechtenstein, Norwegia i Islandia

Zakres przedmiotowy i podmiotowy
Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE)nr 1260/2013
w sprawie statystyk europejskich w dziedzinie demografii

Przedmiotem niniejszego rozporządzenia jest ustanowienie wspólnych ram prawnych opracowywania, tworzenia i rozpowszechniania statystyk europejskich dotyczących ludności i zdarzeń ruchu naturalnego.

Do celów tego rozporządzenia stosuje się pojęcia i definicje, zawarte w **Art.2** rozporządzenia:

- a) **„ludność rezydująca - rezydenci”** (*usual resident population*) - oznacza wszystkie osoby mające miejsce zamieszkania w państwie członkowskim w czasie odniesienia;
- b) **„miejsce zamieszkania”** (*place of usual residence*) - oznacza miejsce, w którym osoba zazwyczaj spędza czas przeznaczony na odpoczynek, niezależnie od czasowych nieobecności związanych z wypoczynkiem, urlopem, odwiedzinami u przyjaciół i krewnych, interesami, leczeniem medycznym lub pielgrzymkami religijnymi. Jedynie następujące osoby uważa się za osoby mające miejsce zamieszkania w danym obszarze geograficznym:
 - (i) osoby, które mieszkały w swoim miejscu zamieszkania nieprzerwanie przez okres co najmniej 12 miesięcy przed czasem odniesienia; lub
 - (ii) osoby, które przybyły do swojego miejsca zamieszkania w ciągu 12 miesięcy przed czasem odniesienia z zamiarem przebywania tam przez co najmniej rok.

Jeżeli ustalenie okoliczności opisanych w ppkt (i) lub (ii) nie jest możliwe, wówczas za „miejsce zamieszkania” może być uznane miejsce formalnego zamieszkania lub miejsce zameldowania, z wyjątkiem zastosowania do celów art. 4.

Przy stosowaniu definicji „miejsca zamieszkania” państwa członkowskie traktują szczególne przypadki zgodnie z załącznikiem do rozporządzenia Komisji (WE) nr 1201/2009 (9)²;

- c) **„urodzenie żywe”** oznacza urodzenie dziecka, które oddycha lub wykazuje inne oznaki życia, jak czynność serca, tętnienie pępowiny lub wyraźne skurcze mięśni zależnych od woli, niezależnie od wieku ciąży;
- d) **„zgon”** oznacza nieodwracalny zanik wszystkich oznak życia w dowolnym momencie po urodzeniu żywym (ustanie funkcji życiowych po urodzeniu bez możliwości resuscytacji);
- e) **„zdarzenia ruchu naturalnego”** oznacza urodzenia żywe i zgony zgodnie z ich definicjami w lit. c) i d);

² Do czasu wejścia w życie rozporządzenia nr 1260/2013 Polska przekazywała do Eurostatu dane o liczbie i strukturze ludności opracowane zgodnie z kryteriami krajowej definicji zamieszkania. Oznacza to, że bilans ludności nie uwzględniał jako mieszkańców cudzoziemców mieszkających w Polsce czasowo, czyli nieposiadających karty stałego pobytu (pozwolenia na osiedlenie się) – bez względu na okres czasowego zamieszkania (np. co najmniej 12 miesięcy). Natomiast wszyscy mieszkańcy Polski przebywający czasowo za granicą (np. osoby, które wyjechały z Polski i nie dokonały oficjalnego wymeldowania) były ujmowane w bilansie ludności. Należy podkreślić, że po wejściu w życie Rozporządzenia nr 1260/2013 GUS prowadzi dwa bilanse – na potrzeby krajowe (zgodnie z krajową definicją zamieszkania) oraz bilans rezydentów (do porównań międzynarodowych).

- f) **poziom „krajowy”** odnosi się do terytorium państwa członkowskiego w rozumieniu rozporządzenia (WE) nr 1059/2003 mającego zastosowanie w czasie odniesienia;
- g) **poziom „regionalny”** oznacza poziom 1 NUTS (*np. regiony Polski*), poziom 2 NUTS (*w Polsce – województwa*) lub poziom 3 NUTS (*podregiony*) w rozumieniu rozporządzenia (WE) nr 1059/2003 mającego zastosowanie w czasie odniesienia; w przypadku gdy termin ten stosowany jest w związku z państwami niebędącymi członkami Unii, termin „regionalny” odnosi się do regionów statystycznych na poziomie 1, 2 lub 3, według uzgodnień pomiędzy tymi państwami a Komisją (Eurostatem), w czasie odniesienia.

Zobowiązanie stosowania tej samej definicji zamieszkania dla określania liczby ludności (rezydentów) oraz w zakresie kryteriów wyodrębniania faktów ruchu naturalnego dotyczy wszystkich poziomów krajowych i regionalnych, określonych w rozporządzeniu.

Rozporządzenie zobowiązuje państwa członkowskie do przekazywania co roku danych obejmujących ludność według wieku, płci i regionu zamieszkania wg stanu na dzień 31 grudnia oraz zdarzenia ruchu naturalnego mające miejsce na terytorium kraju w danym roku kalendarzowym (urodzenia żywe, zgon). Zgodnie z nowym rozporządzeniem dane, które po raz pierwszy zostały przekazane do bazy Eurostatu przez kraje członkowskie dotyczyły 2013 roku.³

Na bieżąco (co roku) państwa członkowskie są zobowiązane dostarczać do Eurostatu następujące dane z zakresu bieżących badań demograficznych:

- w ciągu 6 miesięcy od zakończenia danego roku kalendarzowego (roku odniesienia) – wstępne dane o ogólnej liczbie ludności, zgonów i urodzeń żywych na poziomie krajowym (zgodnie z opisem w pkt. 1 załącznika nr 2 Rozporządzenia Wykonawczego);
- do dnia 30 sierpnia każdego roku – ogólną liczbę rezydentów według stanu z końca roku referencyjnego/odniesienia na potrzeby większości kwalifikowanej (Artykuł 4, pkt. 1 Rozporządzenia 1260/2013);
- w ciągu 12 miesięcy od zakończenia roku odniesienia (referencyjnego) - dane na poziomie krajowym i regionalnym dotyczące liczby i struktury rezydentów, urodzeń żywych i zgonów (w różnych korelacjach - zgodnie z opisem w pkt. 2 załącznika nr 2 Rozporządzenia Wykonawczego);
- do dnia 30 listopada - wstępne dane miesięczne dotyczące ogólnej liczby urodzeń żywych i zgonów, które obejmują przynajmniej pierwsze 6 miesięcy bieżącego roku (zgodnie z opisem w pkt. 3 załącznika nr 3 Rozporządzenia Wykonawczego).

Za realizację Rozporządzenia nr 1260/2013 odpowiadają krajowe urzędy statystyczne. W Polsce za opracowywanie i przekazywanie do Eurostat-u danych z tego zakresu odpowiedzialny jest Główny Urząd Statystyczny.

³ Dodatkowo Polska przekazała przeliczone dane o liczbie i strukturze rezydentów za lata 2009– 2012 – zgodnie z definicją ludności określoną w rozporządzeniu nr 1260/2013.

Wykaz tablic przekazywanych do Eurostatu

Poniżej zamieszczono pełną listę tablic, do opracowywania których zobowiązuje państwa członkowskie art. 3 Rozporządzenia wykonawczego nr 205/2014⁴. Ze względu na zróżnicowanie aktualnych możliwości krajowych systemów statystycznych Eurostat dopuszcza trzy rodzaje statusu tj. **obowiązkowe** przekazywanie danych w pełnym zakresie jaki przewiduje makieta tablicy, **obowiązkowe częściowo**, tj. bez konieczności przekazywania danych szczegółowych oraz **dobrowolne**. Spośród 38 tablic – 17 tablic posiada status obowiązkowy, 21 – dobrowolny.

Tabela 1. Wykaz tablic z danymi z ruchu naturalnego opracowywanych na podstawie art. 3 Rozporządzenia wykonawczego

Nazwa tablicy		Status
1	Ludność wg wieku i płci. <i>Population by age and sex.</i>	obowiązkowe
2	Ludność wg wieku, płci i regionu zamieszkania (NUTS 2). <i>Population by age, sex and region (NUTS 2) of residence.</i>	obowiązkowe
3	Ludność wg wieku, płci i regionu zamieszkania (NUTS 3). <i>Population by age, sex and region (NUTS 3) of residence.</i>	obowiązkowe
4	Ludność wg obywatelstwa i kraju urodzenia. <i>Population by citizenship and country of birth.</i>	dobrowolne
5	Ludność wg wieku, płci i stanu cywilnego. <i>Population by age, sex and legal marital status.</i>	dobrowolne
6	Ludność wg wieku, płci i poziomu wykształcenia. <i>Population by age, sex and educational attainment (ISCED 2011).</i>	dobrowolne
7	Powierzchnia w km ² . <i>Surface in km² (NUTS3).</i>	dobrowolne
8	Urodzenia żywe wg wieku matki i roku urodzenia matki. <i>Live births by mother's age and mother's year of birth.</i>	obowiązkowe
9	Urodzenia żywe wg miesiąca urodzenia. <i>Live births by month of occurrence.</i>	obowiązkowe
10	Urodzenia żywe wg wieku matki, roku urodzenia matki i regionu (NUTS 2) zamieszkania matki. <i>Live births by mother's age, mother's year of birth and mother's region (NUTS 2) of residence.</i>	obowiązkowe
11	Urodzenia żywe wg wieku matki i regionu (NUTS 3) zamieszkania matki. <i>Live births by mother's age and mother's region (NUTS 3) of residence.</i>	obowiązkowe
12	Urodzenia żywe wg wieku matki, roku urodzenia matki i kraju urodzenia matki. <i>Live births by mother's age, mother's year of birth and mother's country of birth.</i>	obowiązkowe
13	Urodzenia żywe wg wieku matki, roku urodzenia matki i kraju obywatelstwa matki. <i>Live births by mother's age, mother's year of birth and mother's country of citizenship.</i>	obowiązkowe
14	Urodzenia żywe wg wieku matki, roku urodzenia matki i kolejności urodzenia. <i>Live births by mother's age, mother's year of birth and live-birth order.</i>	obowiązkowe

⁴ Dokładny zakres przekazywanych danych (sposób podziału danych i tabele statystyczne) został przedstawiony w Rozporządzeniu wykonawczym Komisji (UE) nr 205/2014 w postaci załączników nr 1 i 2. [Rozporządzenie 1260/2013 i Rozporządzenie wykonawcze 205/2014](#)

15	Urodzenia żywe wg wieku matki, roku urodzenia matki i płci noworodka. <i>Live births by mother's age, mother's year of birth and sex of the new-born.</i>	obowiązkowe
16	Urodzenia żywe wg wieku matki, roku urodzenia matki i stanu cywilnego matki. <i>Live births by mother's age, mother's year of birth and mother's legal marital status.</i>	dobrowolne
17	Urodzenia żywe wg wieku matki, roku urodzenia matki i statusu zatrudnienia matki. <i>Live births by mother's age, mother's year of birth and employment status of the mother.</i>	dobrowolne
18	Urodzenia żywe wg wieku matki, roku urodzenia matki i poziomu wykształcenia matki. <i>Live births by mother's age, mother's year of birth and mother's educational attainment (ISCED 2011).</i>	dobrowolne
19	Urodzenia żywe wg wagi i okresu trwania ciąży. <i>Live births by birth weight and duration of gestation.</i>	dobrowolne
20	Legalne aborcje wg wieku matki i ilości dzieci urodzonych przez matkę. <i>Legally induced abortions by mother's age and parity.</i>	dobrowolne
21	Urodzenia martwe o okresie trwania ciąży powyżej 28 tygodnia ciąży wg wieku matki. <i>Late fetal deaths by mother's age.</i>	dobrowolne
22	Zgony wg wieku, roku urodzenia i płci. <i>Deaths by age, year of birth and sex.</i>	obowiązkowe
23	Zgony wg miesiąca zgonu. <i>Deaths by month of occurrence.</i>	obowiązkowe
24	Zgony wg płci, wieku, roku urodzenia i regionu (NUTS 2) zamieszkania. <i>Deaths by sex, age, year of birth and region (NUTS 2) of residence.</i>	obowiązkowe
25	Zgony wg płci, wieku i regionu (NUTS 3) zamieszkania. <i>Deaths by sex, age and region (NUTS 3) of residence.</i>	obowiązkowe
26	Zgony wg płci, wieku, roku urodzenia i kraju urodzenia. <i>Deaths by sex, age, year of birth and country of birth.</i>	obowiązkowe
27	Zgony wg płci, wieku, roku urodzenia i kraju obywatelstwa). <i>Deaths by sex, age, year of birth and country of citizenship.</i>	obowiązkowe
28	Zgony wg płci, wieku, roku urodzenia i stanu cywilnego. <i>Deaths by sex, age, year of birth and legal marital status.</i>	dobrowolne
29	Zgony wg płci, wieku, roku urodzenia i poziomu wykształcenia. <i>Deaths by sex, age, year of birth and educational attainment.</i>	dobrowolne
30	Zgony niemowląt wg wieku i płci. <i>Infant deaths by age and sex.</i>	dobrowolne
31	Zgony niemowląt wg poziomu wykształcenia matki i ojca. <i>Infant deaths by mother's educational attainment and father's educational attainment.</i>	dobrowolne
32	Małżeństwa wg poprzedniego stanu cywilnego nowożeńców. <i>Marriages by previous legal union status of marrying persons.</i>	dobrowolne
33	Małżeństwa pierwsze wg wieku, roku urodzenia i płci. <i>First-time marrying persons by age, year of birth and sex.</i>	dobrowolne
34	Małżeństwa wg kraju obywatelstwa nowożeńców. <i>Marriages by country of citizenship of marrying persons.</i>	dobrowolne
35	Małżeństwa wg kraju urodzenia nowożeńców. <i>Marriages by country of birth of marrying persons.</i>	dobrowolne
36	Rozwody wg roku zawarcia i okresu trwania małżeństwa. <i>Divorces by duration and year of the marriage.</i>	dobrowolne
37	Rozwody wg kraju obywatelstwa. <i>Divorces by country of citizenship of spouses.</i>	dobrowolne
38	Rozwody wg kraju urodzenia. <i>Divorces by country of births of spouses.</i>	dobrowolne

Umieszczenie danych demograficznych w strukturze bazy Eurostatu

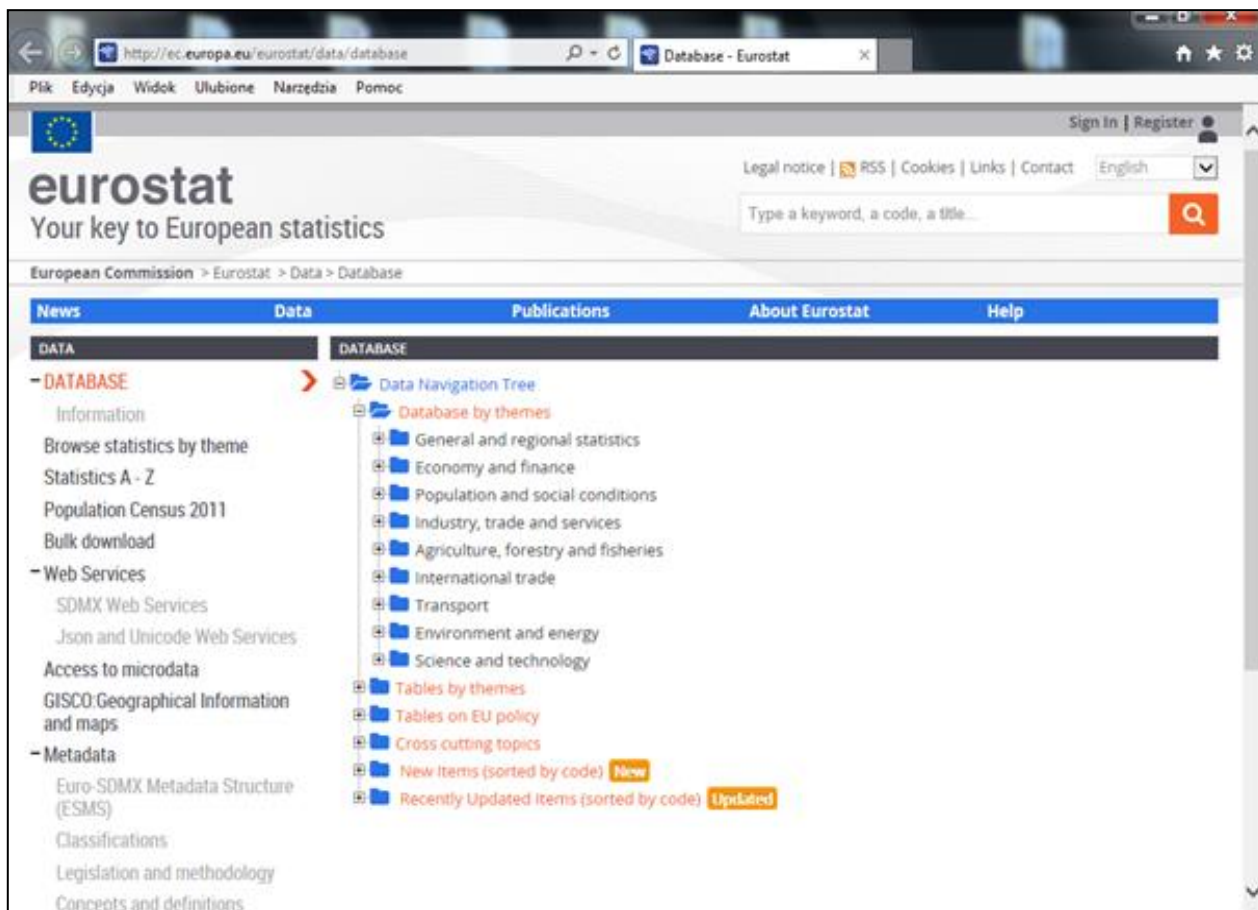
Eurostat jako urząd statystyczny Unii Europejskiej gromadzi, agreguje, opracowuje i upowszechnia wyniki badań statystycznych z różnych obszarów dla krajów członkowskich UE i EFTA, a także dla innych krajów.

Wyniki badań są gromadzone w bazie Eurostatu (*Eurostat database*), zawierającej 9 baz tematycznych oraz różne opracowania takie jak Roczniki Eurostatu, Statistics Explained, Roczniki regionalne oraz Atlas statystyczny.

Należy podkreślić, że źródłem zdecydowanej większości danych umieszczonych w bazie Eurostatu są statystyki narodowe (w przypadku danych bezwzględnych), a tylko część (dane względne, np. współczynniki w odniesieniu do liczby ludności) jest opracowywana bezpośrednio przez Eurostat – jednolicie dla wszystkich krajów. Tym samym prezentowane w bazach Eurostatu dane względne mogą różnić się nieznacznie od danych narodowych prezentowanych przez poszczególne kraje w swoich bazach.

W tej części opracowania zostały omówione zakresy tematyczne realizowane w ramach art. 3 Rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 205/2014, tj. wyniki bieżących badań demograficznych przekazywanych do Eurostatu na podstawie Rozporządzenia (UE) nr 1260/2013. Są one dostępne w bazie tematycznej pod adresem <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database> (Rysunek 1).

Rysunek 1. Widok zakładki baza danych (Database) na stronie Eurostatu

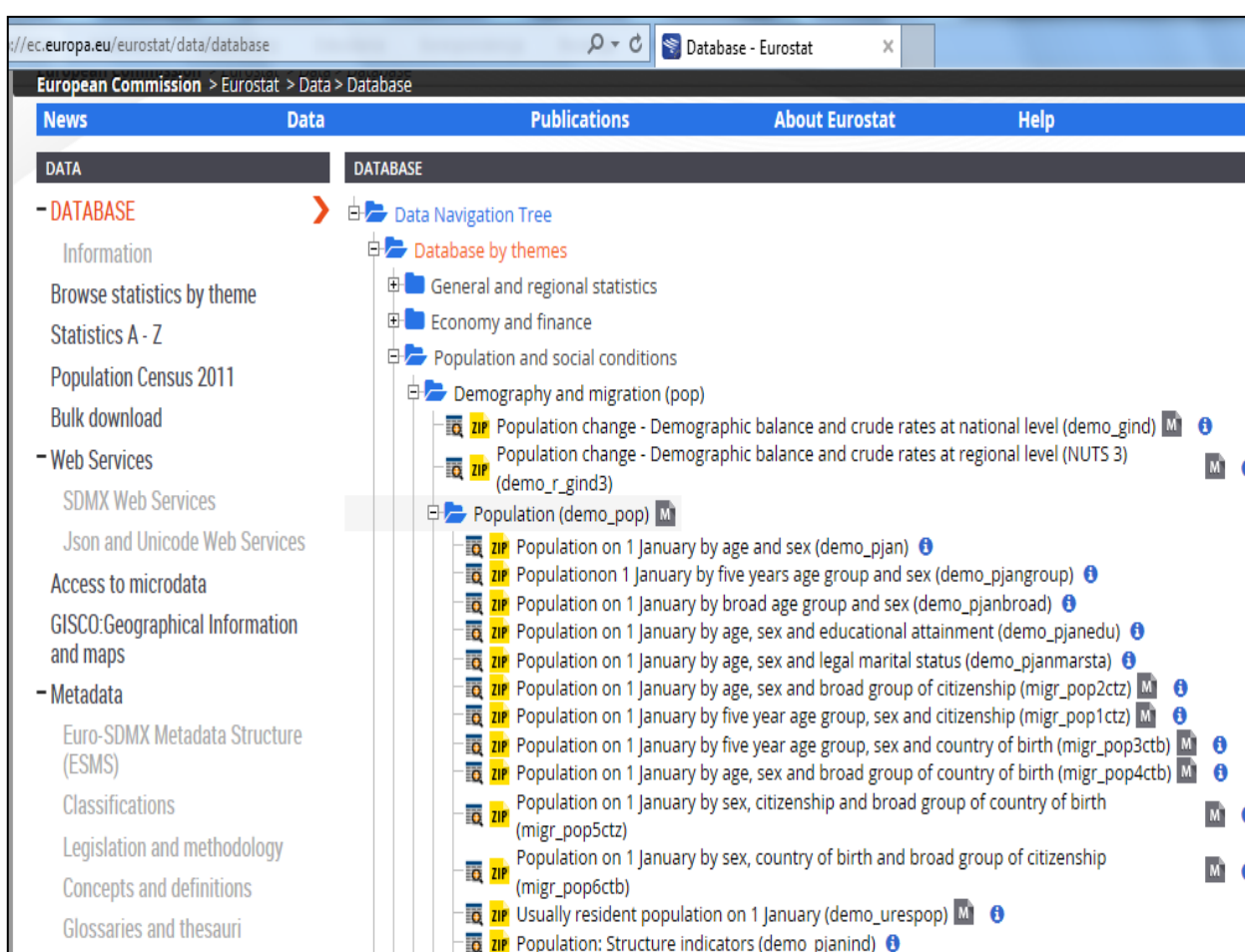
Źródło: Eurostat

Po rozwinięciu pola **Baza danych według tematów** (*Database by themes*) istnieje możliwość zaznaczenia pola **Ludność i warunki społeczne** (*Population and social conditions*), a następnie **Demografia i migracje** (*Demography and migration*).

W ramach podtematu Demografia i migracje (*Demography and migration*) można znaleźć dane z następujących obszarów:

1. Liczba i struktura ludności - po zaznaczeniu pola **Ludność** (*Population*) - widoczna jest lista tablic zawierających dostępne dane o ludności/rezydentach danego kraju według m.in.: płci, wieku, kraju przebywania, obywatelstwa, kraju urodzenia, poziomu wykształcenia, stanu cywilnego (Rysunek 2).

Rysunek 2. Schemat dostępu do danych ludnościowych

Źródło: Eurostat

2. Urodzenia - po zaznaczeniu pola **Płodność** (*Fertility*) możemy dotrzeć do danych o liczbie urodzeń żywych m.in. według: płci noworodka, kolejności urodzenia, wieku, obywatelstwa i kraju urodzenia matki itp. Dostępne są również współczynniki płodności (Rysunek 3).

Rysunek 3. Schemat dostępu do danych o urodzeniach

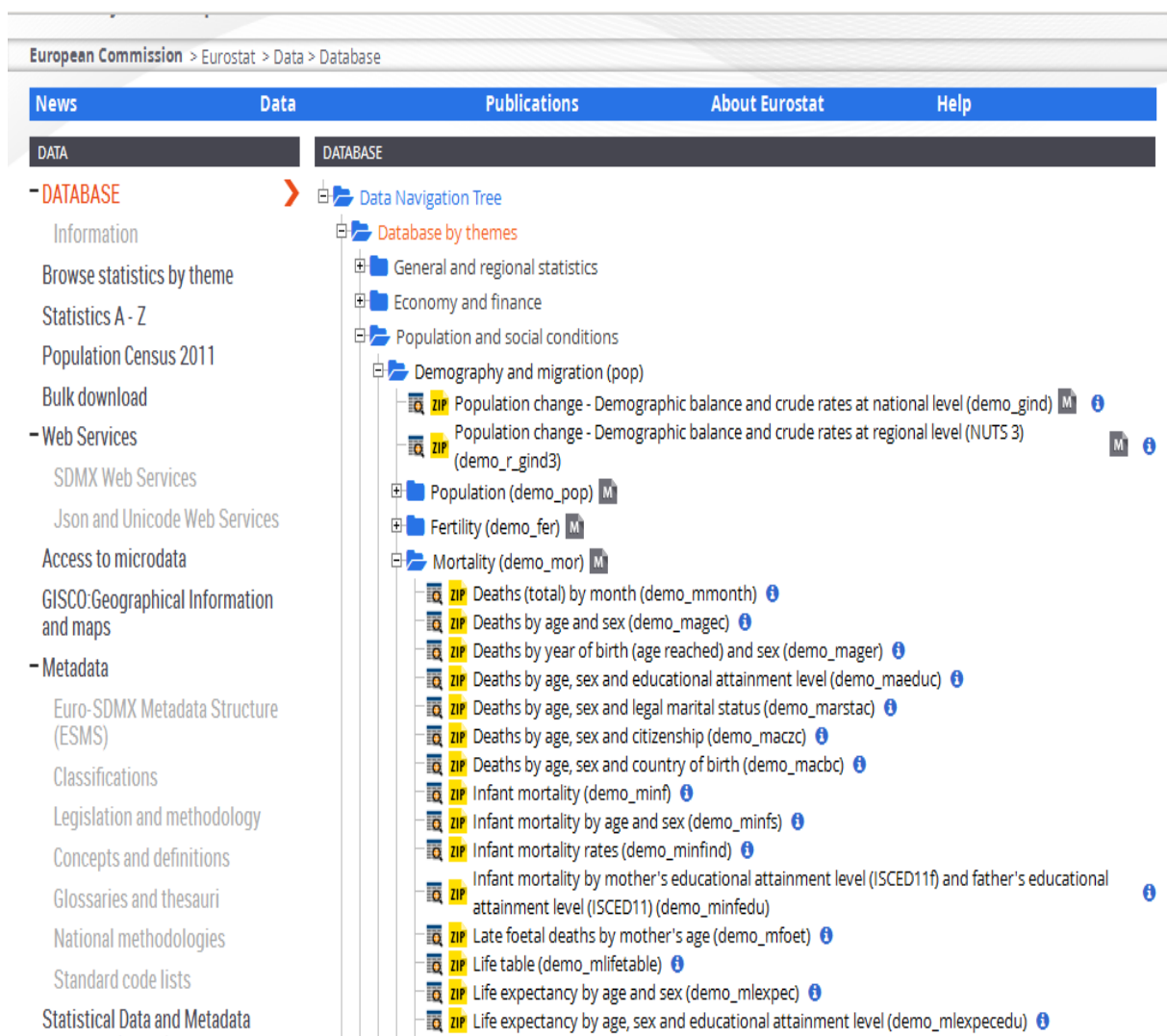
The screenshot shows the Eurostat database interface. On the left, there is a navigation menu with the following items: European Commission > Eurostat > Data > Database; GISCO: Geographical Information and maps; - Metadata; Euro-SDMX Metadata Structure (ESMS); Classifications; Legislation and methodology; Concepts and definitions; Glossaries and thesauri; National methodologies; Standard code lists; Statistical Data and Metadata eXchange (SDMX); Data validation. The main area displays a list of data series. The 'Fertility (demo_fer)' category is expanded, showing various sub-series such as 'Live births (total) by month (demo_fmonth)', 'Live births by mother's age and newborn's sex (demo_fasec)', 'Live births by mother's age and birth order (demo_fordagec)', 'Live births by mother's year of birth (age reached) and birth order (demo_fordager)', 'Live births by mother's age and legal marital status (demo_fagec)', 'Live births by mother's year of birth (age reached) and legal marital status (demo_fager)', 'Live births by mother's age and educational attainment level (demo_faeduc)', 'Live births by mother's age and activity status (demo_faemplyc)', 'Live births by mother's age and citizenship (demo_faczc)', 'Live births by mother's age and country of birth (demo_facbc)', 'Live births by birth weight and duration of gestation (demo_fweight)', 'Legally induced abortions by mother's age (demo_fabort)', 'Legally induced abortions by mother's age and number of previous live births (demo_fabortord)', 'Fertility indicators (demo_find)', and 'Fertility rates by age (demo_frate)'. Some series are marked as 'Updated'.

Źródło: Eurostat

3. Zgony - rozwijając pole **Umieralność** (*Mortality*) mamy możliwość pobrania danych o liczbie zgonów według: wieku, płci, stanu cywilnego, obywatelstwa i kraju urodzenia osób, a także miesiąca zgonu itp. Dostępne są też dane o umieralności niemowląt – według płci i wieku, a także o urodzeniach martwych, w tym współczynniki umieralności⁵.

W tej zakładce dostępne są również parametry dla trwania życia oraz przeciętne dalsze trwanie życia (Rysunek 4).

Rysunek 4. Schemat dostępu do danych o zgonach

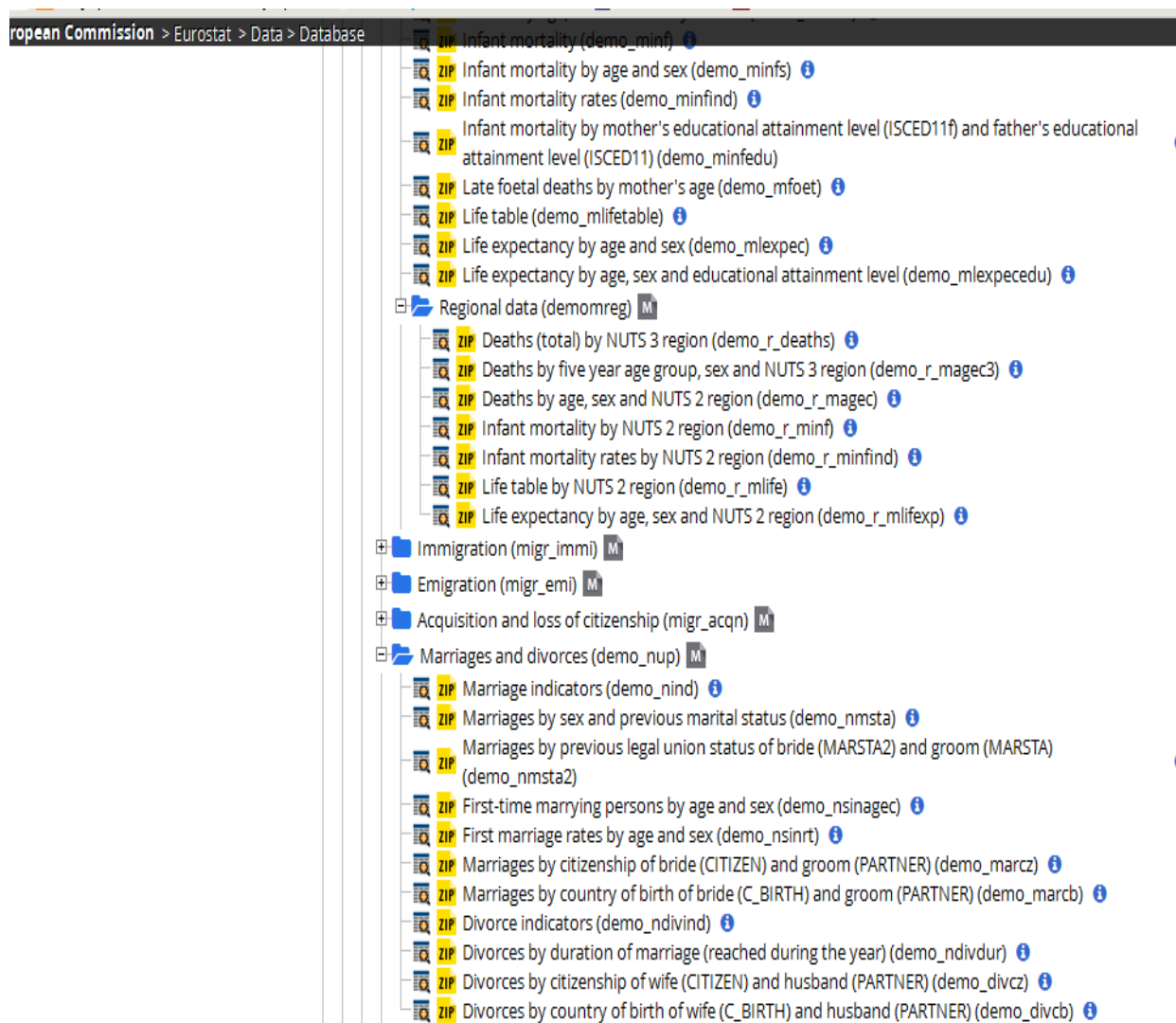

Źródło: Eurostat

⁵ Dane w zakresie urodzeń martwych są doskonałym przykładem na występowanie różnic między umieszczonymi w bazie Eurostatu a prezentowanymi przez GUS np. w swoich publikacjach lub na stronie internetowej. Baza Eurostatu – zgodnie z kryteriami zawartymi w Metadanych przypisanych do badania przyczyn zgonów - zawiera informacje o dzieciach martwo urodzonych po okresie trwania ciąży (wieku ciąży) wynoszącym co najmniej 28 tygodni. Natomiast dane publikowane przez GUS (zgodnie z obowiązującymi w Polsce definicjami) dotyczą dzieci martwo urodzonych o ciężarze urodzeniowym wynoszącym co najmniej 500 g. (co odpowiada okresowi trwania ciąży ok. 22 tygodni).

4. Małżeństwa i rozwody - zaznaczając pole **małżeństwa i rozwody** (*Marriages and Divorces*) otrzymujemy dostęp do następujących danych: współczynniki małżeństw (w tym małżeństw pierwszych), małżeństwa według: wieku osób, poprzedniego stanu cywilnego, obywatelstwa i kraju urodzenia małżonków, współczynniki rozwodów, rozwody według: wieku, obywatelstwa i kraju urodzenia osób, a także wg okresu trwania małżeństwa (Rysunek 5).

Rysunek 5. Schemat dostępu do danych o małżeństwach i rozwodach

Źródło: Eurostat

Metadane oraz jakość danych

Jak już zaznaczano, zdecydowana większość udostępnianych przez Eurostat danych demograficznych pochodzi z urzędów statystycznych poszczególnych krajów. Wyjątek stanowią współczynniki demograficzne, parametry trwania życia oraz prognozy demograficzne, które są liczone przez Eurostat jednolicie dla wszystkich krajów (zatem mogą różnić się od prezentowanych przez kraje wyników własnych opracowań w tym zakresie).

Dlatego ważną częścią bazy są metainformacje, stanowiące niezbędne narzędzie metodologiczne do właściwego pojmowania relacji pomiędzy etapem gromadzenia informacji a opracowywaniem i publikowaniem wyników. Przy każdym obszarze tematycznym zamieszczone zostały - istotne z punktu widzenia jakości danych - kwestionariusze metodologiczne.

Pod wymienionymi niżej adresami dostępne są ogólne metainformacje dotyczące prezentowanych danych o ludności, płodności, umieralności oraz o małżeństwach i rozwodach:

- 1) http://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/en/demo_pop_esms.htm
- 2) http://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/en/demo_fer_esms.htm
- 3) http://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/en/demo_mor_esms.htm
- 4) http://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/en/demo_nup_esms.htm

Rysunek 6. Widok zakładki metadanych dotyczących zmiennych ludnościowych

The screenshot shows a web browser window with the URL ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/en/demo_pop_esms.htm. The page title is "Population (demo_pop)" and it is identified as "Reference Metadata in Euro SDMX Metadata Structure (ESMS)". The compiling agency is Eurostat, The Statistical Office of the European Union.

The main content area is titled "Eurostat metadata" and lists various metadata categories. The "1. Contact" section is expanded, showing the following information:

1. Contact Top	
1.1. Contact organisation	Eurostat, The Statistical Office of the European Union
1.2. Contact organisation unit	F2: Population
1.5. Contact mail address	2920 Luxembourg LUXEMBOURG

The "2. Metadata update" section is also visible, showing the following information:

2. Metadata update Top	
2.1. Metadata last certified	14/12/2015
2.2. Metadata last posted	15/12/2015
2.3. Metadata last update	15/12/2015

Źródło: Eurostat

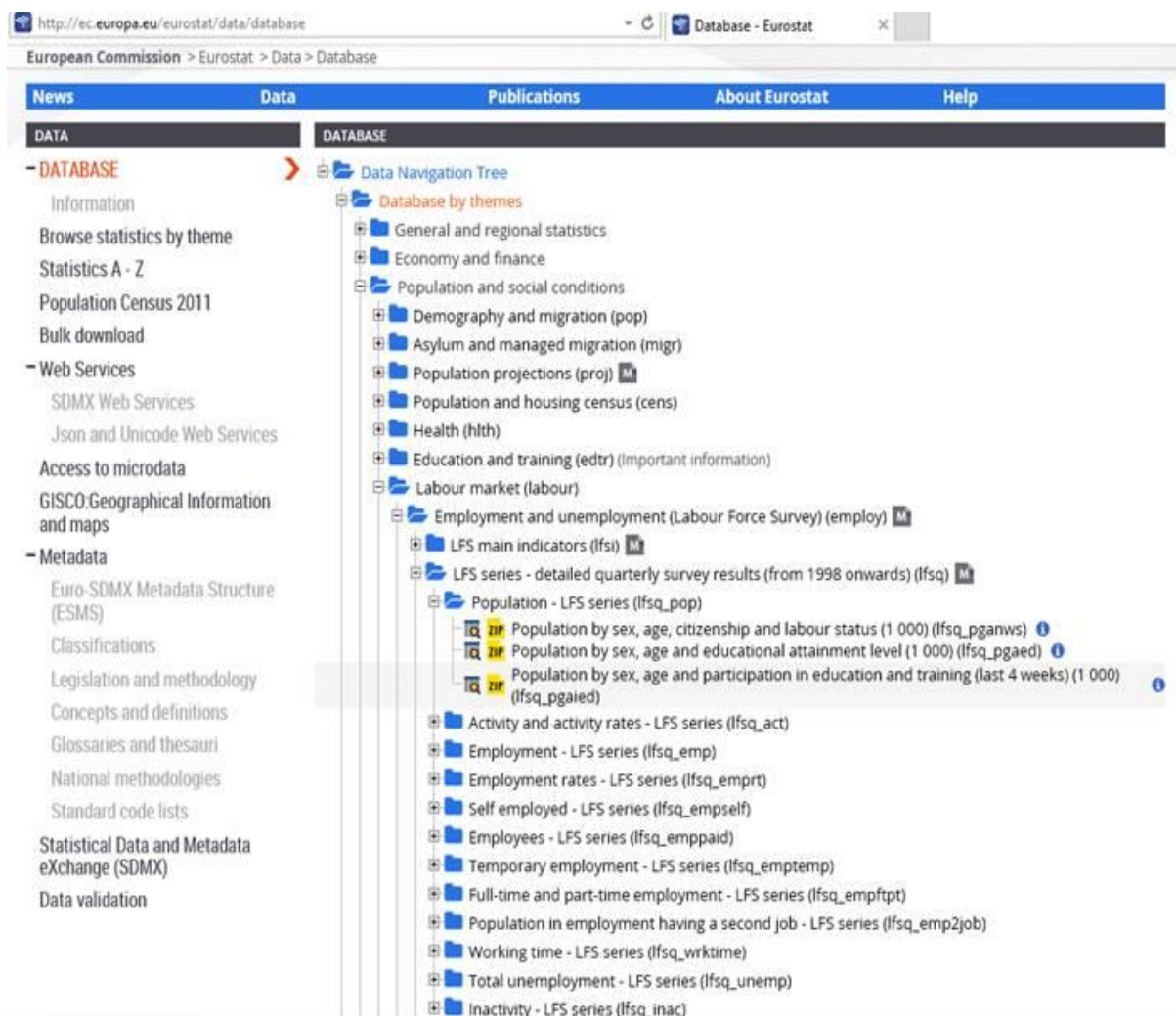
Gdzie jeszcze – w strukturze bazy Eurostatu – można znaleźć dane o populacji poszczególnych krajów

Jak wspomniano wcześniej dane z zakresu bieżących badań demograficznych za poszczególne lata, dla wszystkich krajów, są umiejscowione w bazie tematycznej Eurostatu o nazwie „Demografia i Migracje” (*Demography and Migration*), w tym dane z zakresu stanów ludności/rezydentów w podbazie „Ludność” (*Population*).

Dane o liczbie ludności można znaleźć także w innych bazach tematycznych umiejscowionych w części *Population and social conditions*. Są to podbazy prezentujące wyniki społecznych badań ankietowych prowadzonych przez kraje członkowskie – jednolicie, według zharmonizowanej metodologii. **Należy mieć na uwadze, że prezentowane w tych bazach dane o liczbie ludności dotyczą populacji badanej – właściwej dla danego obszaru badawczego.** Umieszczona tam informacja o wielkości ludności ma charakter techniczny i stanowi punkt odniesienia dla uogólnienia wyników uzyskanych w badaniu ankietowym (na wylosowanej próbie gospodarstw domowych) lub obliczenia wskaźników w relacji do liczby ludności objętej badaniem. Zatem, z pełnej populacji wyłączone są osoby (określone grupy osób), które nie podlegają badaniu (np. ludność mieszkająca w obiektach zbiorowego zakwaterowania, osoby bezdomne, nieobecne w gospodarstwie domowym w czasie przeprowadzania badania, a także w określonym wieku - np. w wieku 0-14 lat, gdy badana jest aktywność ekonomiczna). W konsekwencji, populacja badana (wykazana jako wynik badania) - dla któregośkolwiek z krajów - nie jest tożsama z ogólną liczbą ludności danego kraju, przedstawioną w podbazie tematycznej Eurostatu „Demografia i Migracje” (*Demography and Migration*).

Obecnie (sierpień 2016) dane o wielkości populacji, jako wynik badania ankietowego można znaleźć tylko w podbazie tematycznej „Rynek Pracy” (*Labour Market*) - wyniki Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (*LFS – Labour Force Survey*) – Rysunek 7.

Rysunek 7. Schemat dostępu do danych z rynku pracy (LFS)

Źródło: Eurostat

Opracowanie:

Departament Badań Demograficznych i Rynku Pracy (Wydział Statystyki Ludności)

Joanna Stańczak – naczelnik Wydziału

Karina Stelmach – główny specjalista

pod kierunkiem **Doroty Szaltys** – zastępcy Dyrektora DRP

Warszawa, 11 sierpnia 2016 r.